
MUHAFAZAKÂR SİYASET VE ÖNCELİKLİ DEĞERLERİ

*Kadir CANATAN * Balıkesir Üniversitesi*

1. Giriş

Eski Yunan felsefesinin önemli temsilcilerinden biri olan Platon'dan bu yana siyaset ve değer ilişkisi, bazen gerçeklik ve idealler arasındaki bir gerilim alanı, bazen de siyaset ve ahlak arasındaki ilişki olarak hep tartışıla gelmiştir. Bu tartışmanın gerisinde, değer/ahlak ve ideallerle siyasi eylemin doğasının temelde farklılık arz ettiği varsayımı bulunmaktadır. Bu durumda ilk sorgulanması gereken şey, bu iki alanın insan hayatında neye karşılık geldiği ve birbirinden ne kadar farklı bir mantığı izleklerini araştırmaktır. Böyle bir araştırma, en azından kavramsal bir tartışmayı içermelidir.

Siyaset, her şeyden önce insani eylemin belirli bir biçimidir. "Kelime anlamı itibariyle eğitmek, yetiştirmek ve düzenlemek gibi birçok manayı içeren siyaset, esas itibariyle idare etmek ve yönetmek anlamına gelir. Siyasetle eş anlamlı olarak kullanılan politika kelimesi de Latince polis kelimesinden türetilmiş olup, bugünkü anlamı itibariyle şehir idaresi ve kamu düzeni anlamına gelmektedir. Sosyolojik açıdan sosyal gerçekliğin bir parçası olan siyaset, insanların bir arada yaşamasıyla başlayan, insanların davranışlarını etkileyen, yönlendiren ve sınırlayan bir kurum, güç ve faaliyet alanıdır. İşleyiş bakımından siyaset, toplumdan topluma farklılık arz etse de, bütün toplumlarda var olagelen, evrensel ve kurumsallaşmış bir yapıdır." (Türk-kahraman, 2006:35).

* Doç.Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Sosyologlar, insanı sosyal bir varlık olarak tanımlarken, siyaset bilimci-ler onu politik/siyasal bir varlık olarak tanımlama eğilimindedirler. Bu iki tanımlama arasındaki fark, insandaki iki farklı eğilime ve faaliyet biçimine işaret eder. Sosyal olma, insanların bir arada olmasını ve dolayısıyla birbirini etkilemeyi ifade eder. Nitekim insan bir toplumda dünyaya gözlerini açar ve o toplumun kültürünü (değer ve normlarını) içselleştirerek onun bir parçası haline gelir. Bir topluma üye olmak ya da bir toplumda sosyalleşmek, temelde bir yere ait olmayı ve oraya sadakatle bağlanmayı ifade eder. Oysa politik olma, bunun tersi bir eğilimi dile getirir: Politik olmak demek, başkalarını etkilemek ve dolayısıyla yönetmek demektir. İlkinde edilgenlik, ikincisinde ise etkenlik vardır.

Weber'in izinden giderek toplumsal etkinin iki farklı biçimi olduğunu kabul etmek yaygın bir kanaattir. "Güncel yaşamın gerçekliğinde birbirine geçmekle birlikte, analitik olarak ayırt edilebilir iki çeşit etki bulunmaktadır. Toplumsal etkiyi güç (*macht*), kültürel etkiyi de otorite (*gezag*) olarak adlandırıyoruz..... Her ikisini nasıl tanımlayabiliriz? Max Weber'in güç tanımı en kullanışlı olanıdır. Kısaca özetlemek gerekirse güç, bir kişi veya grubun, kendi iradesini gerekirse başkalarının iradesine rağmen gerçekleştirme şansı olarak tanımlanabilir. Demek ki güç, bir kısım insanda ve toplumda mevcut olan, ama bir kısmında hiç olmayan gizemli bir kudret değildir. Güç, Weber'e göre ilk etapta gerçeklik olmaktan ziyade daha çok bir imkân ya da bir şanstır. Üstelik güç, insani iradenin bir ifadesidir." (Zijderveld, 2007:139-140). "Weber, otoriteyi gücün bir biçimi, yani meşru güç olarak tarif etmektedir. Her ne nedenle olursa olsun insanlar itaat etmeye hazırsalar, o zaman burada güç meşrudur. Başka bir deyişle bu itaat şiddet temelli değil, gönüllü bir itaattir." (Zijderveld, 2007:140-141).

Peki siyaset, salt güç kullanımı mıdır yoksa otoriteden mi ibarettir? Pek çok sıradan insan yanında siyaset bilimci de siyaseti, güç ve iktidar sahibi olmakla özdeşleştirir. Bu tümüyle yanlış bir algı da sayılmaz. Çokça tarif edildiği üzere devlet ve siyaset, şiddet tekeli elinde bulunduran bir egemenlik şeklidir. Toplumda herkes az ya da çok başkalarını etkiler; hatta kendi iradesini başkalarına dayatabilir. Bu anlamda siyasal bir etki ve güç kullanır. Ancak siyasetin temel kurumu olan devlet, tüm bu güçlerin üstünde ve onlara egemen olan bir mekanizmadır. Fakat şu da bir gerçektir ki, devlet salt güçle ve güç kullanımıyla ayakta kalamaz. Devlet, sürekli olarak kendini meşru bir güç olarak, başka bir deyişle "otorite" olarak göstermeye çabalar. Hatta halkın gözünde meşru bir güç olmayı sürdüremeyen bir devlet meşruiyetini kaybeder ve salt güçle kendini ayakta tutmaya çalışır. Bunun ise uzun süre sürdürülemeyeceği açıktır.

Siyaset; güç, devlet ve iktidar gibi kavramlarla sıkı sıkıya ilişkili olmakla birlikte bunlarla sınırlı değildir. "Bu bağlamda siyaset, toplumsal yapının her düzeyinde, bireyler ve gruplar arasındaki bütün ilişkilerde ortaya çıkan bir olgudur. Bütün toplum türleri ve insan grupları arasında her zaman bir güç ilişkisi, iktidar ve otorite olgusu söz konusudur. Siyaset genelde bir toplum içinde iktidar olgusu etrafında odaklaşan bir ilişkiler ağı olsa da toplumlar arasındaki etkileşimler de bu iktidar olgusunun yapılanmasında belirli bir rol oynar." (Türkkahraman, 2006:36-37).

Sosyolojide değer kavramı; kültür, normlar, sosyal kontrol ve sosyalleşme gibi kavramlarla birlikte kullanılan ve bunların temelini teşkil eden soyut fikirleri ifade eder. Bu soyut fikirler, bizim "iyi" ve "kötü", "önemli" ve "önemsiz", "güzel" ve "çirkin" diye tanımladığımız şeyler hakkındaki görüşlerimizi tayin ederler. Değer, insanın etrafındaki şeylere anlam yükleyen ve şeyleri anlamlı kılan bir varlık olma özelliğini dile getirir. Eşya, kendi başına ne iyidir ve ne de kötüdür. Bir şeyi iyi ve kötü olarak niteleyen bizzat insanın kendisidir. Bu bakımdan öznenen bağımsız bir iyilik ve kötülük sisteminden bahsedilemez.

İnsan, topluma doğduğu zaman "iyi" ve "kötü"leri karşısında bulur; yani bir toplumun değerleri bizden önce var olup bizden sonra da varlığını devam ettirirler. Her ne kadar başlangıçta öznel bir çabanın ürünü olarak ortaya çıksalar da nesnel bir varlık haline geldikten sonra toplumu icbar etme gücüne de sahiptirler. Dolayısıyla tıpkı siyaset ve iktidar gibi bir etkileme gücünü ifade ederler. Deyim yerinde ise siyaset ve iktidar, toplumun "sert yüzü"nü, değerler ve bunların pratiğe aktarılma biçimleri olan normlar/kurallar ise "yumuşak yüzü"nü ifade ederler. Güç ve iktidar açık ve görünürde iş yaparken, değer ve normlar gizli bir biçimde ve derinden toplumu etkilerler.

Değerler, toplumsal kurumlarla iç içe olup her kurum kendi değerlerini üretir. Bu açıdan değerleri dinî, ahlakî-etik, ailevi, siyasal, ekonomik ve estetik değerler gibi farklı türlere ayırt edebiliriz. Kurumlar, kendilerine ait değerleri topluma aktarırken kendi varlıklarını da sürdürme olanağını elde ederler. Değerlerin toplumsal etkinliklerini yitirmelerini Durkheim, "anomi" (kuralsızlık) olarak adlandırmıştır. Özellikle geleneksel toplumdan modern topluma geçerken bu sorun ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan anomi, bir "geçiş hastalığı" olarak görülebilir. Bu hastalığın bulunduğu toplumlar pusulalarını kaybederler ve toplumsal sapmalarla karşı karşıya kalırlar.

Özetle, değerler; sosyalleşme neticesinde içselleştirdiğimiz ve bizim bir parçamız olarak işlev gören kontrol mekanizmalarıdır. Siyaset ve iktidar bizi dışarıdan kuşatırken, değer ve onların somutlaşması olan kurallar bizi içerden kuşatırlar. Değerler ve normlar içselleştirildikleri oranda bizim "vicdanımız" olarak işlev görürler ve bizi etkileme gücüne sahip olurlar. Değer ve normların toplamı, bir toplumun "kültürü"nü oluşturur. Kültür, "yumuşak iktidar"; siyaset ise "sert iktidar" olarak deyimlenebilir.

Siyaset ve değer kavramlarını tanımladıktan sonra şimdi sorgulanması gereken ikinci nokta, siyaset; değer bağımlı bir faaliyet alanı mıdır yoksa değerden arınmış bir faaliyet biçimi midir? Eğer değerlerle bezenmiş ise hangi değerler siyaseti yönlendirirler? Siyaset felsefesinde değer-siyaset ilişkisi daha çok ahlak-siyaset ilişkisi olarak ele alınmış olup üç farklı yaklaşım olduğu ileri sürülmüştür. "Buna göre siyaseti ahlâka feda eden Platoncu yaklaşım, siyasetin ahlâkî değerlere bağlanarak yapılamayacağını savunan Machiavellici yaklaşım ile siyasetin/devletin kendi varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan ahlâkî değerlerin gelişeceği ortamı hazırlayacağı demokratik yaklaşım (Ağaoğulları, 1993:283-289).

Platoncu yaklaşımda siyaset ve devlet, temel değerlerin taşıyıcısı ve gerçekleştiricisidir. Platon, bu yaklaşımı "Devlet" adlı yapıtında ortaya koymuştur. Özetle; devlet her bakımdan iyiliği temsil eder. İyi devlet, bilge, yiğit, ölçülü ve doğrudur (2006:125-134). İlk değer, bilgeliktir. Devlette bilgelik vardır, yani kararlarını bilgece verir. Yiğitlik, devletin dayandığı ikinci temel değerdir. Yiğit devlet, yurttaşlarını koruyan ve onların güvenliğini sağlayan devlettir. Ölçülülük, yani istek ve tutkuları dizginlemek, devletin dayandığı üçüncü değerdir. Nasıl insanların bir iyi bir de kötü tarafı varsa, devlette de bu böyledir. İyi yanını kötü yanına hâkim kılan kişi, nasıl ölçülü olursa devlette, kendine hâkim ve olumsuz yanlarını dizginleyen bir mekanizma olmalıdır.

Yiğitlik ve bilgelik, salt devletin özelliğidir. Ama ölçülülük tüm insanlara özgü bir erdemdir. Bu bakımdan ölçülülük/mutedillik, toplumda da kendini belli eden bir değerdir. Geriye kalan doğruluk ise, "adalet"ten başka bir şey değildir. Adalet, Platon'a göre toplumda ve devlet yapısı içinde herkesin kendi işini yapmasıdır. Herkes kendi işini yaptığında toplumda ihtiyaçlar karşılanmış ve toplum olarak yaşamanın anlamı ortaya çıkmış olacaktır. Çünkü Platon'a göre toplum, kişilerin tek başına kendi kendine yetmemesinden kaynaklanmaktadır.

Platon, mevcut devlet biçimlerini tek tek değerlendirir ve amacına en uygun olan devletin "seçkinlerin devleti" olduğuna karar verir. Timokrazi, şeref ve şanı yücelten bir devlettir. Oligarşi, zenginlerin devletidir; demokrasi, herkesin özgür ve eşit olduğu ve dolayısıyla devletlerin en güzeli gibi görünen ama neticede kaosa yol açan bir devlet biçimidir. Demokrasi yozlaştığı zaman zorbalık ortaya çıkar. Aristokrasi, seçkinlerin devletidir ve bu devletin başında bilge-kral bulunur. Nasıl insanı aklın içinde yer aldığı baş yönetiyorsa, toplumu da en akıllı insan olarak filozof yönetmelidir.

Platoncu yaklaşımın zıddı siyasette Makyavelist yaklaşımdır. Makyavelizm, İtalyan düşünür Niccolo Machiavelli'nin düşüncelerini ifade eder ve devlet ile ilgili fikirleri "Prens" adlı kitabında açıklanmıştır. O, açıkça hükümdar tarafını seçmiş ve onun devleti nasıl ele geçireceği ve devleti muhafaza edeceği konusunda fikirler ileri sürmüştür. "Devlet sözcüğü, modern zamanlara özgü anlamında ilk kez Machiavelli'nin yapıtında yer almıştır. Machiavelli, bu kavramı belli bir toprak ve belirli bir halk üzerinde gücü icra eden aygıt anlamında kullanıyordu. Söz konusu düşünür, bu kavramla genel görünümü ve biçimi değişebilen, ancak özde hâkim çizgileri açısından aynı kalan kolektif bir birliği ifade etmekteydi. Machiavelli siyasetin temel sorunu olarak kabul ettiği güç düşüncesini siyasi bakış açısının merkezine yerleştirmiştir. Onun için güç, sadece devletin varlık koşulu değildir. Onun belirleyici özelliği hatta denebilir ki, kurucu unsurudur da." (Can, 2005:145).

Machiavelli, öncellerinden farklı olarak *devletin amacı* sorununu bir tarafa bırakmış ve bizzat devleti amaç olarak ele almıştır. Böyle olunca iktidarı ele edecek, elde tutacak ve yaygınlaştıracak araçların ne olduğu sorusu daha önemli bir hale gelmiştir. Bunun sonucu olarak "Amaç, araçları mubah kılar" şeklinde bir sonucuna varmıştır. "Yöneticilerin hareketlerinde "amaç aracı meşru kılar. Bu yüzden, bırakın bir hükümdar devleti zaptetmeyi ve elinde tutmayı amaçlasın, o taktirde araçları herkes tarafından şerefli olarak değerlendirilecek ve övülecektir." Söylevler'de Machiavelli devletin sebebini daha açıkça tanımlar: "Çünkü ülkenin bizi güvenliğinin (kurtuluşunun) alınacak kararlara bağlı olduğu yerde, ne adalet veya haksızlık, ne insaniyet veya acımasızlık, ne ihtişam veya utanç telakkilerinin hâkim olmasına izin verilebilir. Bütün bu telakkiler bir yana bırakılarak, hangi istikamet ülke hayat ve hürriyetini kurtarır sorusu tek soru olmalıdır." (Ebenstein, 2001:168). Bu tür bir akıl yürütme ülke güvenliğinin merkezi bir önem arz ettiği bir ortamı kalkış noktası olarak almaktadır.

Machiavelli'nin güç temelli devlet ve siyaset anlayışının temelinde, bir yandan o zamanın İtalyası'ndaki kargaşalıklar diğer yandan da negatif insan görüşü önemli bir rol oynamıştır. O, bir yazısında insanlar hakkında

şunları söylemektedir: "İnsanların genelde nankör, geveze, ikiyüzlü, tehli- ke anında korkak ve kazanım anında açgözlü oldukları söylenebilir; onlara bir faydanız dokunduğu sürece tamamıyla sizin elinizdedirler; daha önce de söylediğim gibi gereksinimimiz yoksa, canlarını, mallarını, hayatlarını ve çocuklarını size sunarlar; ancak siz onlara ihtiyaç duymaya başladığınızda, çıkar çatışması başlar." (Lipson, 2005:51-52). Böyle kötü ruhlu insanlara güvenilemeyeceği ve sıkı bir kontrol altında tutulması gerektiği açıktır.

Günümüzde genel bir yaklaşım olarak benimsenen demokratik yakla- şım ise, ne Platoncu yaklaşım gibi doğrudan ahlaki değerleri esas alır, ne de siyaseti tümüyle ahlaki ilkelerden bağımsız görür. Demokratik yaklaşımda esas olan hoşgörü ve çoğulculuk ilkeleri temelinde değerler çoğulculuğunu yaşatacak bir ortamın hazırlanmasıdır. Daha somut bir deyimle, demokratik yaklaşım toplumda farklı fikir ve değerleri temsil eden kesimlerin örgüt- leşmesine ve partileşmesine olanak tanır ve siyaseti, farklı değerlerin temsil edildiği ve farklı derecelerde kendini hissettirdiği bir arena olarak tanımlar.

Demokrasilerde ideal yaklaşım bu olmakla birlikte bu her zaman her grubun eşit düzeyde etkili olacağı anlamına gelmez. Özellikle farklı değerle- ri benimsemiş olan azınlıkların gücü ve bunların siyasetteki etkisi sınırlıdır. Bu durumda siyasete egemen olan değerler, Marx'ın söylediği üzere daha çok egemen sınıfların ve grupların değerleridir.

Makyavelist yaklaşım, gerek geçmişte gerekse günümüzde kıyasıya eleştirilmiştir. Hem siyasetin değer bağımsız olamayacağı hem de olmaması gerektiği düşüncesi kendini kabul ettirmiştir. Siyaseti belirleyen şeyin, "fi- kirler" mi yoksa "menfaatler" mi olduğu şeklindeki kutuplaştırıcı soru çok- tandır anlamsız bir hale gelmiştir. "Siyasal bakımdan en güçlü fikirlerin en büyük bölümü herhalde gerçek çıkarlarla en sıkı bağlıdır, yine de siyasal fikirlerin hepsi yalnızca gizli çıkarların ifadesi olarak görülüp ilan edile- mez... Siyasal tepilerin fikir ve çıkarlar bakımından sınıflandırılması yine de çok kaba bir sınıflandırma olarak kalır; ifade ettiği şey, her şeyden önce, siyasal motivasyonun asıl iki farklı kaynağı olduğudur: Yani biri öncelikle bencil ve öteki öncelikle bencil olmayan itici güç. Yine de tam fikirlerle hak- sız çıkarları birbirine karşıt görmek, şüphesiz ki kötü bir basite indirgeme- dir. Sahte fikirler olduğu gibi haklı çıkarlar da vardır, maddi ve fikri çıkarlar da. Ama çıkarların yasallığı üzerine fikir düzeyinde karar verilir; çıkar ko- şullu fikirler olduğu gibi fikir koşullu çıkarlar da vardır. Bu nedenle de siya- set, çıkarlarla fikirlerin açıklık ve susuzluk gibi temel ihtiyaçlarla barış, özgür- lük ve adalet gibi soyut ilkeler arasında muğlâk bir yerde hareket eder." (Schneiders, 2008:76).

Siyaset, değer sahibi insanların bir eylemi olarak değer bağımlı olmaktan kurtulamadığı gibi, aynı zamanda açıkça ilan edilmiş değerler ve ilkeler üzerinden yapılan bir faaliyetin de adıdır. Bu bakımdan hangi siyasal parti ve örgütlerin hangi değerlerden hareket ettikleri sadece sıradan seçmenler için değil sosyal bilimciler için de önemli bir araştırma alanıdır. Batılı anlamda siyasal kültür ve bu kültür içinde ifadesini bulan sağ ve sol kutuplaşması temelde Fransız Devrimi'nin getirdiği değerlere farklı vurgular yatmaktadır. Batılı siyaset kültüründe eşitlik, özgürlük ve kardeşlik en önemli siyasal değerler olarak karşımıza çıkar, fakat farklı siyasal akımlar ve partiler bu değerlere aynı biçimde ve anda öncelik vermezler. Bu değerleri kendi anlayışlarına göre bir öncelik sıralaması içinde ele alırlar. Özgürlük, daha çok sağ ve liberal partilerin dillendirdiği öncelikli bir değerdir ve bununla her şeyden önce serbest teşebbüs özgürlüğü ve buna ek olarak klasik yurttaşlık hakları ifade edilir. Bu değerlerle burjuva sınıfının çıkarları arasında bir paralellik olduğu açıktır. Buna karşın sol ve sosyalist partiler, eşitlik ilkesini öne çıkarırlar. Sağ-liberal partilerden farklı olarak bununla sadece yasa önünde eşitliği değil, sosyo-ekonomik anlamda da eşitliği savunurlar. Onlara göre hukuksal eşitlik minimum bir çerçeve olarak gereklidir fakat yeterli değildir. Toplumsal ve ekonomik eşitsizlik olduğu sürece bu eşitlik bir yanıltmacadan ibaret kalır.

Batı dünyasında kardeşlik, daha çok muhafazakâr ve Hıristiyan demokrat partilerin itibar ettiği bir kavramdır. Bununla salt evrensel insan kardeşliği şeklindeki hümanist yaklaşım değil, aynı zamanda farklı sınıflar arasındaki toplumsal dayanışma da kastedilir. Sınıf mücadelesi fikrine karşı bir alternatif olarak öne sürülmüş ve sınıflar arasındaki büyük uçurumları kapatmak üzere devreye sokulmuş bir fikirdir.

Batılı siyasal pratikte, siyasal partilerin farklı değerleri kalkış noktası alan yaklaşımları ve uygulamaları İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra "refah devleti" ya da "sosyal devlet" olarak adlandırılan olguyu yaratmıştır. Sosyal devlet, bir uzlaşma noktası olmuştur. Toplumdaki zenginlik ve varsıllık farkları korunmakla birlikte zayıf toplumsal kesimlere sosyal devletin imkânları sunulmuş, hayat onlar için de çekilir bir hale getirilmiştir.

Soğuk Savaş sırasında keskin bir şekilde dile getirilen değer farklılıkları ve çatışmaları Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra belirsiz bir siyasal kültüre yerini bırakmıştır. Bu belirsizlik, "İdeolojilerin Sonu", "Tarihin Sonu" ve "Sağ ve sol kalmadı" şeklinde söylemlerle dile getirilmiştir. Bugün gerçekten de sağ ve sol partiler arasında çok ciddi bir söylem farkı görülmemektedir. Bu durum, farklı siyaset tanımlarının ortaya atılmasına yol

açmıştır. Bir yaklaşıma göre Soğuk Savaş sonrası siyaseti artık sağ-sol ikilemi içinde anlamak olanaksızdır, yeni tartışma konuları ortaya çıkmıştır ve yeni siyaset yeni kavramsallaştırmalarla ele alınmalıdır. Sözelimi 11 Eylül sonrası dönemde "güvenlik" siyasette kilit kavram haline gelmiştir. Kimi partiler güvenliğin en üstün değer olduğunu söyleyerek, bunu yüceltmeye ve güvenlik lehine özgürlüklerin kısıtlanabileceğine inanmaktadırlar. Bu nedenle yeni bir kutuplaşma eksenini olarak "güvenlik mi, özgürlük mü?" sorusu sorulmaktadır. Kimi çevreler özgürlüğe, kimi çevreler ise güvenliğe öncelik verirken, kimi çevreler de bu iki kavram arasında bir çelişki olduğunu ileri sürmeyi yanlıcı bir durum olarak değerlendirmektedirler.

Soğuk Savaş sonrası siyaset konusunda ortaya atılan bir başka söylem de, siyasetin artık amaçlar ve değerler üzerinden değil, daha çok araçlar üzerinden yapılması gerektiğidir. Bu söylemi dile getirenlere göre siyasette değerlerde önemli oranda bir benzeşme söz konusudur; ama bu değerlerin nasıl hayata geçirileceği konusunda farklı yollar tutulmaktadır. İşte, bu farklı yol ve yöntemler partiler arasındaki farklılıkları da belirlemede tayin edici bir rol oynamaktadır.

2. Muhafazakâr Siyasetin Dominant Değerleri

Farklı biçimleri olmakla birlikte muhafazakârlık (*conservatism*), değişime karşı bir rasyonaliteye çağırın, reaksiyoner bir doktrindir. "Gerçekten de ilk siyasal kullanımı, İngiliz aristokrasisinin Aydınlanma ve Fransız Devrimi'ne karşı oluşuyla belirlenmiştir. Daha sonraları muhafazakârlar, cumhuriyetçilik, endüstriyalizm, liberalizm, ütiliteryanizm ve sosyalizme karşı direnç sergilemişlerdir. Her ne kadar reformlar bazen kaçınılmaz olsa da soyut ilkelerden hareket ettiği için basitleştirme ve çarpıtmayla sonuçlanacaktır. Belirli bir pragmatizm (yararcılık) muhafazakarlığa eşlik eder: Bir şey işlevsel ise kabul edilir." (Kingdom, 2003:39). Muhafazakârlık, insan doğası ve hükümet biçimi konusundaki görüşleriyle kendini belirginleştirir. "Muhafazakârlar insanları oldukları gibi, mevcut şekliyle kabul ederler. Bireycil teorilere karşı koyarlar. Çünkü gerçek insanlar her zaman bir grup ya da toplumun parçasıdır. Kültürel kodlarla çevrelenmişlerdir. İnsan aklı sınırlıdır; bilgelik, rasyonel düşüncenin özünü değil, kuşaklar boyunca gelişen duygu, güdü ve önyargıların ürünüdür. Gerçekçilik duygusu, Hıristiyanlığın orijinal günah fikrini benimsemeye itmiştir; insanlar mükemmel değildirler ve öyle yapılamazlar da. Hayat ve politika, kötü şeyleri iyileştirmek içindir." (Kingdom, 2003:39).

Muhafazakârlık, farklı versiyonları ayırt edilen bir siyasal gelenektir. Klasik muhafazakârlık, doğal düzen fikrini; romantik muhafazakârlık, eski basit yaşama dönme nostaljisini; ulusçu muhafazakârlık, farklı sınıfların birliğini; liberal muhafazakârlık ise serbest ticaret ve sınırlı devleti odak noktası seçer. Bu farklı biçimleriyle muhafazakârlık, daha çok liberalizm ve milliyetçilik gibi akımların etkisi altında gelişmiştir. O halde muhafazakârlık, sosyalizmden ziyade liberalizme yakındır ve onunla doğal düzen, serbest ticaret ve sınırlı devlet temalarında örtüşür. Ayrıştığı en önemli nokta, bireyciliktir. Liberaller, bireyciliği kendi temel ilkelerinden biri olarak görürken, muhafazakârlar insanı sosyal bağlantı ve bağlılıklarıyla birlikte ele alırlar. Onlara göre tek başına bireyin varlığı gerçek bir vakıa değil, sanal ve uydurma bir efsanedir.

“Muhafazakârlar, bir kalıba dayanmazlar; (onlara göre) anayasalar tasarılanmıştır, fakat bu bir evrim sonucu gerçekleşmiştir. Her millet kendine özgü bir sistem geliştirir. Yabancı pratikleri ithal etmek doğru değildir. Sözelimi İngiliz muhafazakârlar sosyal hiyerarşiyi, monarşiyi, Lordlar Kamarası'nı, ataerkil aileyi, mülkiyeti ve doğal yönetici sınıfı kendi geleneklerinin bir parçası olarak görürler. Eşitsizlik, doğaldır ve toplumsal olarak zorunludur. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan yoksulluk da, utanılacak bir şey değildir.” (Kingdom, 2003:39).

Muhafazakârlık, liberalizm, sosyalizm ve nasyonalizm gibi Aydınlanma'nın ürünü olan ideolojilerden devrim ve reformlara karşı olmak ve yerleşik gelenekleri savunma noktasında ayrılmaktadır. Gelenekçilik yanında muhafazakarlığın merkezi değerleri, insani yetersizlik, organik toplum, hiyerarşi, liderlik ve mülkiyet olarak sayılabilir (Devos, 2006:97). Muhafazakâr düşüncede gelenek ve devrim birbirinin zıddı olan kavramlardır. Gelenek, tarih ve kültürel yapıda sürekliliği, devrim ise yıkım ve kopuşu ifade eder. Gelenek, tüm toplumsal kurumları ve birikimleri yaratan kaynaktır. Geleneğin yok edilmesi anlamına gelen devrim, insanlığın yüzlerce yıllık tarihinde oluşturduğu birikimi sıfırlamak ve geriye doğru bir gidiş demektir. İnsanlık, devrimle değil evrimle gelişir. Evrimsel gelişme ise, eskinin üzerine yenilerinin eklenmesiyle mümkün olur.

Muhafazakârların evrimsel görüşü dikkate alındığında onların yenilik ve değişimlere tümenden karşı oldukları söylenemez. Onların söylemek istedikleri şey, köklü bir devrim adına her şeyin tahrip edilmesi ve eskiye ait ne varsa reddedilmesi (yani reddi miras)dir. Onlara göre tarih ve gelenek karşısında bu doğru bir tutum değildir. Bu anlamda muhafazakârlar, eskiye yenileri ekleyerek ilerlemeden yanadırlar. Bir başka nokta, gelişmenin biri-

kimsel niteliğidir. İnsanlık karşısına çıkan soruları peyderpey çözerek sürekli olarak kurumlar üretmiş, kurumlar yoluyla başa çıkmayı öğrenmiş ve zamanla mükemmelliğe ulaşacaktır.

Muhafazakârların geleneğe bağlılıklarının ve toplumsal kurumları (aile, din, devlet vs.) önemsemelerinin gerisinde, olumsuz bir insan görüşü (yetersiz insan) yatmaktadır. İnsanlar, içgüdülerine göre hareket eden hayvanlardan farklı olarak kurumlara göre yaşarlar. Kurumlar ve bunun aktarılması, insanı yetersizliklerden korur ve onu sürekli olarak daha iyiye yaklaştırır. Kötülüğe yatkın olan insanı, içsel ve dışsal kontrol mekanizmaları korur. İçsel kontrol mekanizması "vicdan"dır. Vicdan, ahlakın kaynağıdır. Ahlak insanı içerden denetler. Diğer toplumsal kurumlar (aile, din, devlet vs.) ise, insanı dışarıdan denetler. İşte, tüm toplumsal kurumlar, insanın kendi eksikliklerine karşı bulduğu çözümlerden ibarettir.

"Çağımızın tutucularını daha açık bir biçimde ayırmamayı sağlayacak öğeler, tutucuların çoğunun katıldığı, insanın doğasını ve yaşam için gerekli yeteneklerini toplum içinde ele alarak değerlendiren öğretiler bütünüdür. Kısaca belirtmek gerekirse, bu öğretiler: insan doğasının zayıflığı ve kötülüğü; sıradan insanın sorunlarını çözme yolunda akli kullanabilme yeteneğinden yoksunluğu; toplumsal eylemin en atılğan biçimlerinin yararsızlığı, hatta zararlılığı; demokrasinin olanaksızlığı, dolayısıyla güçlü bir yürütücünün ya da o ya da bu tür bir elitizmin yani azınlık yönetiminin gerekliliği; topluma buyurulmasında yararlanılacak bir kaynak ve toplumda bir temel benzerliğin yaptırımı olarak dinin gerekliliği; bireyciliğin ve düşüncelerle ve kurumlarla oynama özgürlüğünün faşizme ya da totaliterliğin bir başka türüne yol açabileceği tehlikesi üzerinde duran öğretilerdir. Tutucu devrimin "peygamberleri" diye nitelmiş olduğumuz kişiler dışında, çağdaş tutucularımızın çoğunun kafasına egemen olmuş görünen düşünceler bunlardır." (Burns, 1984:333).

Muhafazakârların istediği ve ideal olarak gördüğü toplum, organik toplumdur. Nasıl bir insanın tüm organları işlevsel olarak bir bütünü oluşturursa, toplumdaki işbölümünün sonucu olarak ortaya çıkan meslek grupları da toplumun bütünlüğünü sağlar ve devamını güvence altına alırlar. Eşitlik, hiyerarşinin zıddıdır. Hiyerarşi, işbölümünün bir sonucudur ve kaçınılmazdır. Lider, bedende insanın başına benzer. Nasıl beden bir başa gereksinim duyarsa, toplum da bir lidere gereksinim duyar. Mülkiyet ve zenginlik, bireysel çabanın ve sahiplik duygusunun bir sonucudur. Gelir ve zenginlik farkları, insanları rekabete sevk eder ve bu rekabetten gelişme ve ilerleme doğar. Bu alanda eşitliği sağlamak, rekabet ve ilerlemeyi engellemektir.

Sınırlı devlet fikri, muhafazakârların gelenek ve kurumlara önem vermesiyle paralellik arz eder. Toplumsal kurumlar insanın eksikliklerine bir çözüm getirdikleri için aslında büyük devlete ve devlet müdahalesine de gerek bırakmazlar. Devlet, sınırlandırılmazsa, az sayıda insanın elinde zararlı bir mekanizma haline de gelebilir.

Dünyada muhafazakarlığı, adı doğrudan muhafazakâr olan partiler ve Hıristiyan demokrat partiler temsil etmektedirler. Adında doğrudan muhafazakarlık kelimesinin geçtiği çok az parti bulunmaktadır. İngiliz Muhafazakâr Partisi, bunlardan ilki ve en iyi bilinenidir. David Cameron liderliğindeki Muhafazakâr Parti, 2010 yılında "Muhafazakâr Manifesto 2010" adıyla beş bölümden oluşan bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildirin bölümleri, temel kavram ve sözcükleri İngiliz muhafazakarlığı hakkında birçok ipucu vermektedir. Bildirinin ilk üç bölümünde "ekonomi, toplum ve siyasette yapılması gereken değişimler" sıralanmaktadır. Burada "ekonomi"nin ilk plana çekilmiş olması ve programda "değişme" sözcüğünün çok sık kullanılması dikkat çekicidir. Geriye kalan iki bölümden biri, "çevrenin korunması"; diğeri ise "ulusal çıkarların savunulması"yla ilgilidir. Önsözde vurgulu olarak kullanılan sözcükler ise şunlardır: **Ekonomik iyileşme ve büyüme için plan, güçlü toplum ve radikal siyasal reform**. Burada dikkat çeken bir başka ifade ise, partinin kendini "ilerici muhafazakâr" olarak nitelemesidir. Bu manifesto ilk etapta muhafazakârların değişim yanlısı bir parti olduğunu vurgulamakla kalmıyor, bu değişimin daha çok ekonomik ve siyasal reformları da kapsadığını göstermektedir.

Muhafazakâr partilerin geleneksel olarak önemseydiği aile, Manifesto'da sözcük olarak en az 20 kadar geçmekte ve sürekli olarak partinin "aile dostu" olduğu vurgulanmaktadır. Devlet kavramı, 50 kadar yerde geçmekte ve büyük devlet yerine "Büyük Toplum" kavramı kullanılmaktadır. Bununla toplumsal grup ve örgütlerin daha fazla sorumluluk üstlenmeleri ve girişimciliğin desteklenmesi anlatılmak istenmektedir. Güçlü bir toplumun inşa edilmesinde okullarda standartların yükseltilmesi, daha iyi öğretmenlerin atanması ve sert disiplinin gerekliliği vurgulanmaktadır.

Güvenlik kavramı da, Manifesto'da sık kullanılan kavramlar arasında yer almaktadır. Çevre, enerji ve gıda güvenliğinden toplumun güvenliğine kadar çok geniş bir alanda güvenliğin sağlanması önemli bir hedef olarak saptanmaktadır. Sadece dışarıdan değil, içerden de terörizmin kaynaklarının kurutulması için hükümetin ve ilgili kurumların ellerinden geleni yapacakları hatırlatılmaktadır.

Manifesto'yu kamuoyuna açıklayan Cameron, değerlerle ilişkili olarak Muhafazakâr Parti'nin insana ve topluma güven duyduğunu belirterek hükümet, iş dünyası, gönüllü kuruluşlar, aileler ve bireyler olarak İngiltere'nin ortak geleceği için ortak sorumluluklarına işaret etmiştir. Nitekim Parti, Manifesto'da "Bu konuda hepimiz birlikteyiz" sloganını kullanmaktadır.

Türkiye'de kendini ilk kez açıkça "Muhafazakâr" bir parti olarak niteleyen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), adından da anlaşılacağı üzere "Adalet" ve "Kalkınma" sözcüklerini öne çıkarmıştır. AKP'nin zaman zaman da kendi isminin başına "Demokrat" kelimesini ekleyerek "Demokrat Muhafazakârlar" şeklinde bir tamlama yaptığı bilinmektedir. Pekiyi AKP hangi değerleri önemsemektedir? AKP, Parti Programı'na "Temel Haklar ve Siyasal İlkeler"le başlamayı tercih etmiştir. Bundan sonra sırasıyla "Ekonomi", "Kamu Yönetimi", "Sosyal Politikalar" ve "Dış Politika" gelmektedir. Programın "Giriş" bölümünde Türkiye'nin "sancılı" bir dönemden geçtiği hatırlatılarak, AKP'nin "ayakları yere basan, yerli ancak çağdaş" bir parti olduğu belirtilmektedir. Hemen ardından Parti'nin "ekonomik kalkınma hamlesini başlatacak, gelir dağılımındaki bozuklukları düzeltecek, yoksulluğu ortadan kaldıracak, küskünlükleri giderecek; birleştirici, kucaklayıcı, toplumsal barışı temin edici, kurumlarla yurttaşlar arasında güven sağlayıcı, yeni ve dinamik bir siyasi irade"yi temsil ettiği vurgulanmaktadır.

AKP'nin hangi değerlere önem verdiğini, Programı'nın ilk bölümünden takip edebiliyoruz. "Temel insan hak ve özgürlükleri, insanlığın yüzyıllar boyu süren mücadeleleri sonucu elde edilmiş kazanımlardır" diye başlayan bu bölüm; "Bu özgürlüklerin düzeyin"i, "Medeni bir toplum olmanın göstergesi" olarak sunmaktadır. AKP'ye göre "Özgürlükler demokrasinin temelini oluşturur." ve "Hiçbir bireysel ve kurumsal baskı kabul edilemez." Bu ifadelerden AKP'nin "özgürlük" kavramını öne çıkardığını söylemek pekâlâ mümkündür. Özgürlük değerine vurgu, geleneksel olarak liberal partilerin özelliğidir. Ancak daha öncede söylediğimiz gibi muhafazakâr partilerin liberal değerlere atıfta bulunması olağanüstü ve sıra dışı bir şey değildir.

İlerleyen bölümlerde toplumdaki "güven duygusu"nun önemine değinilerek, "laiklik", "din", "ifade özgürlüğü", "insan hakları ihlallerinin önlenmesi" ve "kamu hizmetlerinden eşit yararlanma" gibi birçok ilke ve değerlerle ilgili açıklamalara yer verilmektedir. Türkiye bağlamında en önemli konulardan biri, şüphesiz ki AKP'nin laiklik ve din arasındaki gerginliği nasıl uzlaştırdığı meselesidir. Bu noktada "Partimiz, dini insanlığın en önemli kurumlarından biri, laikliği ise demokrasinin vazgeçilmez şartı, din

ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görür. Laikliğin, din düşmanlığı şeklinde yorumlanmasına ve örselenmesine karşıdır” diyerek bu değerlerin birbirlerine zıt olarak yorumlanmaması gerektiğinin altı çizilmektedir. Bu tür bir uzlaştırma çabası, Parti'nin “yerli ama çağdaş” kimliğinin bir gereği olarak görülebilir. Parti'nin laiklik anlayışı şüphesiz ki özgürlükçüdür; çünkü laiklik, din ve vicdan özgürlüğünün teminatı olarak yorumlanmaktadır. Öte taraftan “Partimiz, kutsal dini değerlerin ve etnisitenin istismar edilerek siyaset malzemesi yapılmasını reddeder” diyerek din üzerindeki siyasal istismara da karşı olduğunu vurgulanmaktadır.

AKP'nin “Temel Haklar ve Siyasal İlkeler” başlığında öne çıkardığı diğer bazı hususları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- 1)Siyaset, topluma hizmetin bir aracıdır;
- 2)Hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlüklerin teminatıdır;
- 3)Devlet ile millet arasında yeni bir “toplum sözleşmesi” (anayasa) önerilecektir.
- 4)Demokratikleşme, olgun bir demokrasinin tüm niteliklerine kavuşma olarak algılanmaktadır.
- 5)Türkiye'nin bütünlüğü ve üniter devlet yapısını bozmaksızın her türlü farklılık ve kimliğe yer verilecektir.

Tüm bu ifadelerde özgürlük, hukuk, insan hakları, din, laiklik, eşitlik, güven(lik) ve farklılıklara saygı gibi değerlerin AKP'nin siyaset felsefesinde önemli olduğu anlaşılmaktadır. Nasıl değişime tepki olarak doğan Muhafazakârlık akımı, bugün İngiliz Muhafazakâr Parti'nin programında “değişim” sözcüğünün merkezi bir yer işgal etmesiyle çelişki arz etmiyorsa, Türkiye muhafazakârlığı da; bir yandan özgürlük ve laiklik gibi çağdaş kavramlara, diğer yandan da din ve aile gibi geleneksel değerlere pekâlâ aynı anda atıf yapabilmektedir. Bu durumda muhafazakârlığın kesin hatlarla tanımlanması da giderek zorlaşmaktadır. Muhafazakârlık, doğuş döneminde değişime ve devrime karşı reaksiyoner bir hareket iken, bugün değişim ve özgürlüklerin öncüsü bir harekete dönüşmüştür. O halde tüm “muhafazakâr eğilimlerine” rağmen, muhafazakârlık da değişime ve dinamizme açık bir siyaset anlayışı olarak yorumlanabilir.

3. Muhafazakâr Seçmen Tabanının Değerleri

Muhafazakârlığı sadece “yukarıdan aşağıya” analiz etmek doğru değildir. Bu bizim muhafazakârlığı hiç değişmeyen soyut bir olgu olarak kav-

ramamıza yol açabilir. Oysa tüm siyasal akımlar gibi muhafazakârlık da değişime açık bir kimliğe sahiptir. Onun bu değişime açık karakteri, hiç kuşku yok ki toplumsal gelişme ve trenlerle de yakından ilişkilidir. Bu bağlamda muhafazakâr seçmen tabanının hangi değerleri temsil ettiği sorgulanması gereken bir noktadır. Dünya Değerler Araştırması ve Avrupa Değerler Araştırması veri tabanı bu konuda bize yardımcı olacak bilgiler sunmaktadır.

Avrupa Değerler Araştırması, kişilerin siyasal kimliğini 10 puanlık bir sağ ve sol skala üzerinden saptamaya çalışmaktadır. Bilinen muhafazakâr partilerin seçmenleri genellikle kendilerini genellikle "sağ" yelpazede içinde görmektedirler. Tüm Avrupa genelinde sağ ve sol yelpazede yer alan kişilerin hangi değerleri önemsediklerini analiz ettiğimizde aralarında pek fark olmadığı görülmektedir. Daha açık bir ifadeyle Yenilikçilik-Yaratıcılık, Zenginlik-Birikim, Eşitlik-Eşit Şanslar, Kendini Göstermek, Güvenlik, Yeni ve Farklı Şeylere İlgi Duymak, Otorite ve Kurallara Saygı, Farklılıkları Anlamak, Alçakgönüllülük, Hoşça Vakit Geçirmek, Özgür ve Özerk Olmak, Yardımseverlik, Başarı, Güçlü Hükümet, Maceracılık, Dürüstlük, Saygı Görmek, Sadakat, Çevre, Gelenekçilik ve Hazcılık gibi pek çok değer karşısında muhafazakâr seçmenlerle sol seçmenler benzer bir tutum sergilemektedir.

Türkiye'de kendini "muhafazakâr demokrat" bir parti olarak gören AKP'nin iktidara gelmesinden sonra ülkenin muhafazakârlaştığı ve dinin rolünün giderek arttığı iddiası birçok gazeteci, siyasetçi, aydın ve hatta araştırmacının gündemine girmiştir. Ali Çarkoğlu ve Binnaz Toprak gibi araştırmacıların da katıldığı bu söylem şöyle ifade edilmiştir: "... ülkede değer yargıları, kültürü, dünyayı algılayışı ve siyasi tercihleri ile birbirinden ayrılmış iki farklı toplumsal yapının varlığıdır. Türkiye adeta birbirinden keskin çizgilerle ayrılmış farklı iki toplumu bir arada barındırmaktadır. Bir yanda, kentli, daha iyi eğitilmiş, görece yüksek gelirli, kendilerini dini değerlere aşırı bağlı hissetmeyen, laik olduğunu söyleyen bir kesim ile, öte yanda kırsal bölgelerde yaşayan, daha az eğitilmiş, görece geliri daha düşük, kendilerini İslamcı ve dindar olarak tanımlayan bir başka kesim vardır. Buradan hareketle, ileride gerçekleşebilecek ekonomik gelişme, kentleşme ve eğitim olanakları arttıkça bu iki kesimin birbirine yaklaşacağını söyleyebiliriz. Ancak, Türkiye'de bugüne dek gerçekleşmiş ekonomik gelişme ve kente göçe rağmen süregelen ve hatta şekil değiştirip daha kronikleşmiş olan bu ikili yapının iktisadi gelişme ve kentleşme ile kendiliğinden çözüleceğini söylemek konuyu basite indirgemek olabilir. Bu açıdan, ikili yapıyı çözüp birbirine yaklaştıracak eğitim politikalarının önemi daha da belirginleşmektedir." (2006:97).

Avrupa Değerler Araştırması, bu iddiayı doğrulamamaktadır. Türkiye özelinde ve daha somut olarak AKP ve CHP seçmenlerinin önemli temel değerlere yaklaşımları arasında bir karşılaştırma yaptığımızda Avrupa için geçerli olan durum aynen Türkiye’de içinde geçerli gözükmemektedir. İlk olarak Türkiye’de kendini siyasi yelpazenin sağında görenler AK Parti’yi tercih ederlerken, solunda görenler de CHP’yi tercih etmektedirler. Yani sağ oylarla muhafazakâr AKP; sol oylarla Kemalist CHP önemli oranda örtüşmektedir. Kendini sağda gördüğü halde CHP’yi tercih edenler ya da tersi çok nadir rastlanan bir durumdur.

İkinci olarak sağ seçmenlerle sol seçmeler, yukarıda sözü geçen tüm değerler karşısında görüş ayrılığı içinde olmaktan ziyade, görüş birliği içinde gözükmemektedirler. Değerlerde benzeşme, muhtemelen yaş ve kuşak farkı söz konusu olduğunda bozulmaktadır. Ünlü değerler araştırmacısı Inglehart’ın Avrupa hakkındaki saptamaları bu yöndedir.

AKP ve CHP seçmen profili arasındaki farklar, Avrupa ülkeleri başta olmak üzere tüm dünya ülkelerinde karşılaşılabilecek türden farklılıklardır. Bu farklılıklara dayanarak Türkiye’nin ayrıştığını ya da bölünmeye doğru gittiğini iddia etmek çok ileri giden ve hiçbir ampirik temeli olmayan bir siyasal söylemdir. Bütün bunlara rağmen Türkiye’de toplumsal ve siyasal gerilimlerin olmadığını söylemek de doğru sayılmaz. Türkiye’deki gerilimler daha çok simgesel değeri yüksek gözükken kavramlar ve olgular üzerinden yürütülen tartışmalardan kaynaklanmaktadır. Din ve laiklik başta olmak üzere kamusal alanda başörtüsü ve içki gibi konular ve olgular, farklı yaşam biçimlerinin "gösterge"leri olarak alınmakta ve bu göstergeler üzerinden bir siyasal kavga yürütülmektedir. Laikler, başörtüsünü kendi yaşam biçimlerine karşı bir tehdit olarak değerlendirip, yasaklı olarak kalmasında ısrar ederken, dindarlar kamusal alana taşan içkili toplantıları kendi yaşamlarına ve geleneklerine karşı bir tehlike olarak algılamakta ve bazen buna sert tepki vermektedirler. İstanbul Tophane’deki bir sanat galerisine yapılan saldırı bunun bir örneği olarak görülebilir.

"Muhafazakârlık Anketi" (Yılmaz, 2006), Türkiye muhafazakârlarının kim olduğunu, neyi muhafaza etmek ya da değiştirmek istediklerini önemli ölçüde ortaya koymuştur. Genelde Türkiye insanı "ılımlı" bir muhafazakârlık kimliğini benimsiyor; fakat bu kimlik belirli gruplarda ortalamanın üzerinde bir kabul görüyor. 2002 seçimlerinde Genç Parti’ye oy verenler, sağ-sol skalasında kendini sağ yelpaze içinde değerlendirenler ve Doğu Anadolu’da yaşayanlar ortalamanın üzerinde bir muhafazakârlığını temsil ediyorlar. Bunun karşısında ise kendini az dindar ve milliyetçi bu-

lanlarla, solcu olarak tanımlayan ve Marmara bölgesinde yaşayanlar yer alıyor (Yılmaz, 2006:5).

Aile, Türkiye muhafazakârlığının muhafaza etmek istediği kurumların başında geliyor. Bunu din, devlet ve millet gibi kurumlar ve olgular takip ediyor. Ailenin kritik önemi, geleneklerin öğrenildiği ve etkilediği en başat kurum olarak görülmesiyle de pekiyor. Ailenin Türkiye muhafazakârlığındaki başat rolü, gerek siyasi, gerekse de ekonomik kriz anlarında, insanların yardımına aile dışı sosyal dayanışma örgütlerinin ve şebekelerinin çöktüğü ya da etkisizleştiği ortamlarda, ailenin sığınulacak tek liman olmasıdır. (Yılmaz, 2006:6-7). Sosyal devletin ve sivil toplum kuruluşlarının yetersizliği aileyi en önemli ve işlevsel bir kurum haline getirmektedir.

Türkiye muhafazakârlığı aileyi muhafaza etmek isterken, bunun tersine en fazla değiştirmek istediği kurumların başında da "ekonomi"yi görüyor. Özellikle eşitlik ilkesine yapılan vurgu ve adil gelir paylaşım talebi, ekonomide yapısal değişimlerin gerekçesini oluşturuyor. Batı muhafazalığının zıddına Türkiye'de eşitlik, özgürlük ve dayanışma gibi değerlerin önüne geçmektedir. Öte taraftan aileye yapılan vurgu ve zayıf insan doğasına ilişkin görüşler, Türkiye muhafazakârlığını Batıdaki versiyonlarına yaklaştırıyor (Yılmaz, 2006:6).

Özetlersek, Türkiye'de muhafazakâr seçmen kitlesi kendini aile ve din gibi değerler yanında eşitlik ilkesiyle tanımlıyor. Bölge olarak Marmara, Trakya ve Akdeniz-Ege kıyıları hariç tüm Türkiye'de ılımlı bir muhafazakârlık göze çarpmaktadır. Muhafazakârlar AKP, MHP ve yakın geçmişte Genç Parti tabanında yoğunlaşmış bulunmaktaydı. Doğu Anadolu'da ortalamasının üzerine sıçrayan bir muhafazakârlık olduğu dikkate alınırca BDP'nin de tabanında muhafazakârların yoğun olduğu anlaşılacaktır.

4. Sonuçlar

Siyaseti salt çıkarlar ve menfaatler savaşı olarak görmek ve bu bağlamda siyasal değerleri ve fikirleri bu mücadelenin bir yansıması olarak değerlendirmek, siyaset-değer ilişkisine tek yanlı bir bakıştır. Bu özellikle muhafazakâr siyaset söz konusu olduğunda, hiç de sağlıklı bir yaklaşım olarak kabul edilemez. Çünkü muhafazakâr siyaset, daha çok değerleri temel alan bir siyaset biçimidir. Muhafazakâr siyaset açısından değerlerin önemi, onun insanbilim ve tarih felsefesinde temellenmektedir. Muhafazakâr siyaset teorisine göre insan kötülük yapmaya eğilimli zayıf bir varlıktır. Ortaçağda bu insan görüşüne dayalı teokratik devlet, insanı tüm alanlarda denetleyen güçlü bir devlet fikrine sahipti. Muhafazakârlar, teokratik siyaset anlayışının

tersine böyle bir insan görüşüyle sınırlı bir devlet anlayışını birleştirmeyi başarmışlardır. Bunun nedeni, muhafazakârların geleneksel kurumlara (aile, din, gelenekler vs.) fazla önem vermeleri ve bunları insanın zaaflarına karşı bulunmuş bir yapısal çözümler olarak değerlendirmeleridir. Onlara göre toplumsal kurumlar, içgüdüleri zayıf ve yetersiz olan insanları belirli bir medeniyet düzeyine çekerek, onları bu yetersizlikten kurtarmışlardır. Bu onların neden devrim adına reddi miras içine giren devrimcilere ve devrimci çözümlere de karşı olduklarını açıklar. Onlara göre gelenek, insanlığın yüzyıllara dayalı derin tecrübesinin bir ürünüdür. Bu tecrübeyi bir tarafa atmak, medeniyet anlamında geri bir adım atmak demektir. İnsanlık, devrimsel değil, evrimsel bir gelişme çizgi üzerinde ilerlemektedir.

Muhafazakâr siyasetin dominant değerleri, "geleneksel değerler" olarak ifade edilebilir. Bu değerler içinde toplumculuk, grupsal sadakat, hiyerarşi, seçkincilik, serbest piyasa, sınırlı devlet, aile ve din gibi değerler çok önemlidir. Bu değerler, geleneksel kurumlara içkin olup kendi varlıklarını kurumlar yoluyla devam ettirirler.

Muhafazakâr siyaset, yakın ya da uzak bir gelecekte belirli bir ütopyayı kurmak anlamında idealist bir siyaset anlayışı olmadığı gibi, salt çıkarlar için mücadele veren bir reel politik de önermezler. Çağdaş muhafazakârlığı gelenek ile yeniliği uzlaştırmaya ve birlikte götürmeye çalışan bir siyaset tarzı olarak algılamak daha doğrudur. Gelenek önceliklidir ve yeniliklerden önce de mevcuttur. Gelenek sınırları içinde anlamlı olan her tür yenilik baş tacı edilir; ama radikal bir yenilikçilik (yani devrimcilik) siyasette bir yöntem olamaz. Toplumunu yukarıdan aşağıya ve şiddet araçlarıyla değiştirmek hiç kimsenin hakkı değildir.

Türkiye muhafazakârlığı, Batılı muhafazakârlıktan farklı olarak geleneksel değerleri korumakla birlikte eşitliği, özgürlük ve kardeşlik gibi değerlerin önüne koymuş gözükmektedir. Toplumsal talepler eşitlik yönünde olmakla birlikte, siyasette özgürlüklerin genişletilmesi ve vesayet rejiminden kurtulmak daha öncelikli bir mesele olmuştur. Bu bakımdan seçmen tabanının talepleri ile siyasetçilerin öncelikleri arasında bir gerilim söz konusudur.

Gerek Avrupa'da gerekse Türkiye'de sağ muhafazakâr kesimin temel değerlere yaklaşımıyla, sol seçmen kesimin değerleri arasında pek farklılık bulunmamaktadır. Değerlerdeki bu benzeşme, siyasetçileri simgesel değerler üzerinde siyaset yapmaya ve bu değerler temelinde bir gerilim yaratmaya sevk etmektedir. Pek çok siyasetbilimci ve araştırmacının sandığı gibi

Türkiye’de ciddi anlamda bir toplumsal bölünme (ikili bir toplum yapısı) yoktur. Bu onların siyaseti yüzeysel ve günübirlik olaylar üzerinden okumasından kaynaklanmaktadır. Türkiye’de toplumsal değerler bazında bir benzeşme ve bütünleşme olduğu için bazı simgeler öne çıkartılarak kurgusal bir kutuplaşma yaratılmakta ve siyaset ancak böyle sanal bir kutuplaşma mantığıyla yürütülmektedir. Türk toplumunu ve siyaseti kavramak için bu günübirlik siyasetin dışında ve daha derinlikli bir kavrayışa ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ağaoğulları, M. A., (1993), “Siyasal Ahlak ve Devlet”, Siyasal Ahlak ve Siyasal Ahlaksızlık, Ed.: Türker Alkan, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi), (2011), Parti Programı (<http://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi>)
- Burns, E. M., (1984), Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950, Birey ve Toplum Yayınları, Ankara.
- Can, N., (2005), Siyaset Felsefesi Problemleri, Elis Yayınları, Ankara.
- CPM, (2011), The Conservative Manifesto 2010, Invitation to Join the Government of Britain. (www.conservatives.com).
- Çarkoğlu, A. & Toprak, B., (2006), Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset, Tesev Yayınları, İstanbul.
- Devos, C., (2006), De kleermakers en de keizer, Inleiding tot politiek en politieke wetenschappen, Academia Press, Gent.
- Ebenstein, W., (2001), Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri, Şule Yayınları, İstanbul.
- Kingdom, J., Government and Politics in Britain, An Introduction, Polity, Cambridge.
- Lipson, L., (2005), Siyasetin Temel Sorunları, TİB Kültür Yayınları, İstanbul.
- Platon, (2006), Devlet, TİB Kültür Yayınları, İstanbul.
- Schneiders, W., (2008), Felsefeye İhtiyaç Var mı?, İkarus, İstanbul.
- Türkkahraman, M., (2006), Toplum ve Temel Toplumsal Kurumlar, Kurumlar Sosyolojisine Giriş, Alp Yayınevi, Ankara.
- Yılmaz, H., (2006), Muhafazakarlık Anketi: Aile, Din, Batı; İlk Sonuçlar Üzerine Genel Değerlendirme, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Zijderveld, A., (2007), Sahnelik Toplum, Sosyolojinin Yeniden Tanımlanması, Pınar Yayınları, İstanbul.